

האם אין זה משום שעל קמחא דחייטי שהוא חשוב יותר מקמח של
 שעורים, סובר שמואל שמברכים ב**זֵרָא פְּרִי הָאֲדָמָה** ולא כמו שאמר
 רב נחמן. מתרצת הגמרא: **לֹא**, באמת סובר שמואל שעל קמחא
 דחייטי נמי - גם כן מברכים **שֶׁהֶבֶל נְהִיָּה בְּדַבְּרוֹ**. מקשה הגמרא: אם
 גם בקמח חיטים סובר שמואל שמברכים שהכל אם כן קשה,
וְלִשְׁמַעֲיָן - וישמענו שמואל שעל קמחא דחייטי מברכים שהכל.
 ודאי שמברכים שהכל. מתרצת הגמרא: **אִי אֲשַׁמְעִינָּה** - אם היה
 שמואל משמיענו רק שקמחא דחייטי מברכים עליו שהכל, הוּוּ
אֲמִינָא - הייתי יכול לומר, דְּהֵי מִילֵּי - שדברים אלו [שמברכים
 ברכת שהכל] לא נאמרו אלא בקמחא דחייטי, אֲכַל קמחא דשְׁעָרֵי
 שאין הדרך לאוכלו, **לֹא לְבְרִיךְ עֲלֵיהּ כִּלְלֵי, קָא מְשַׁמַּע לָן** -
 השמיענו שמואל שאין הדין כן, אלא מברכים עליו שהכל, אבל יתכן
 שגם על קמחא דחייטי מברכים שהכל.
 שואלת הגמרא: מדוע היינו אומרים שעל קמח של שעורים אין
 מברכים כלל, וּמִי גָרַע - וכי הוא גרוע יותר מ**מִלְּחָה וְזֵמִית** [מי מלח,
 דתנן] [דיתניא], **עַל הַמֶּלַח וְעַל הַזֵּמִית, אֹמְרֵי שֶׁהֶבֶל נְהִיָּה בְּדַבְּרוֹ**,
 אף שאין הדרך לאוכלם. מתרצת הגמרא: **אֲצִטְרִיךְ** - הוצרך שמואל
 להשמיענו שמברכים על קמח של שעורים, **דְּכִלְקָא דְעֵתָא אֲמִינָא** -
 שהיה עולה בדעתך לומר, שרק מִלְּחָ וְזֵמִית מברכים עליהם, כיון
 דְּעֵבִיד אִינְשֵׁי דְשְׁעָרֵי לְפֻמְיָה - שאדם עשוי לזרוקם לפיו ולאוכלם,
אֲכַל קמחא דשְׁעָרֵי, הוּאִיל וְקִשָּׁה לְקוֹקְאֵנִי - שהוא גרם לתולעים
 הנוצצים במעייהם, **לֹא לְבְרִיךְ עֲלֵיהּ כִּלְלֵי**, כיון שהוא דבר המזיק
 לאדם, **קָא מְשַׁמַּע לָן** - השמיענו שמואל שאין אומרים כן, אלא,
כִּיּוֹן דְּאִית לֵיהּ תְּנָאָה מִינֵיהּ - שיש לו הנאה ממנו באכילה, **כְּעִי**
כְּרוּכֵי - צריך לברך עליו.
 הגמרא דנה מה מברכים על הרך שבענפי הדקל: **קוֹרָא** - החלק הרך
 שבענפי הדקל, שהוא טוב למאכל, **רַב יְהוּדָה אָמַר**, מברכים עליו
בְּזֵרָא פְּרִי הָאֲדָמָה, וְשְׁמוּאֵל אָמַר, מברכים עליו **שֶׁהֶבֶל נְהִיָּה**
בְּדַבְּרוֹ. ומבארת הגמרא את סברתם: **רַב יְהוּדָה אָמַר בְּזֵרָא פְּרִי**
הָאֲדָמָה, כיון שפירא הוא, וְשְׁמוּאֵל אָמַר שֶׁהֶבֶל נְהִיָּה בְּדַבְּרוֹ,
 הוּאִיל וְכֹפֵר לְהַקְשׁוֹת כְּעַץ. אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה, שִׁינְנָא
 [מחודד בתלמוד] כְּנוֹתָךְ מִכְּתַבְרָא, דְּהָא - שהרי, צְנִין סוּפֵי
 לְהַקְשׁוֹת, שאם אינו נתלש בזמן שהוא צריך להיתלש, הוא מתקשה
 כְּעַץ, וּמְבַרְכִינָּה עֲלֵיהּ בְּזֵרָא פְּרִי הָאֲדָמָה, ומוכח שמה שסופו
 להקשות, אין זו סיבה שלא יברכו עליו בורא פרי האדמה. דוחה
 הגמרא את דברי שמואל ואומר: **וְלֹא הִיא** - הראיה שהביא שמואל
 מצנן, אינה ראיה, כיון שצְנִין נְטַעֵי אִינְשֵׁי אֲרַעְתָּא דְפְּגִילָא - כוונת
 הנוטעים אותו היא לאוכלו כשהוא רך, ולכן נחשב אז הצנן פרי אף
 כשסופו להקשות, אבל דְּקָלָא [דקל], **לֹא נְטַעֵי אִינְשֵׁי אֲרַעְתָּא**
דְּקוֹרָא - אין כוונת הנוטעים אותו לאכול את הקורא, אלא כוונתם
 היא לאכול את הפירות, ולכן אין הקורא נחשב פרי.
 צלף, הוא אילן גדלים בו ארבעה דברים שראויים לאכילה.
 ושלושה מהם הם מיני פירות, והם, תמרות, אביונות, וקפריסין.
 'האביונות' הם פירות האילן, וה'קפריסין' הם קליפה הגדילה על
 האביונות, ונופלת מהם קודם שנתשלש האביונות, ואף היא ראויה
 לאכילה. ועוד מין פירות יש בו, שבתוך עלי העץ, גדלים כמין
 'תמרות', והם בולטים בעלים. ועוד גדלים בו עלים, שאינם פירות,
 אך ראויים הם לאכילה.
 מקשה הגמרא: **וְכָל הֵיכָא דְלֹא נְטַעֵי אִינְשֵׁי אֲרַעְתָּא דְּהָכִי** - וכי
 בכל מקום הדין הוא שאם אין כוונת הנוטעים את האילן לאכול חלק
 זה שגדל באילן, **לֹא מְבַרְכִינָּה עֲלֵיהּ** את הברכה הראויה לו, רק
 מברכים עליו שהכל, וְהָרִי צִלְתָּ, דְּנְטַעֵי אִינְשֵׁי אֲרַעְתָּא דְּרַחָא -
 שכוונת הנוטעים אותו היא רק לאכול את הפרי, [ותנן] [ותניא], **עַל**
מִינֵי הַפִּירוֹת הַגְּדִלִים בְּנִצְפָה [צלף], **עַל הַעֲלִין וְעַל הַתְּמָרוֹת**,
אֹמְרֵי בְּזֵרָא פְּרִי הָאֲדָמָה, וְעַל הַאֲבִיוֹנוֹת וְעַל הַקְּפִרִיסִין, אֹמְרֵי
בְּזֵרָא פְּרִי הָעֵץ, הרי שאף על דברים שאין כוונת הנוטעים את האילן
 לאוכלם, מברכים עליהם בורא פרי האדמה. מתרצת הגמרא: **אָמַר**

דְּכֹלְהוּ שְׁלָקָן - מים של כל מיני ירקות השלוקים.
 דוחה הגמרא: אין לומר שדברי שמואל ורבי יוחנן שמברכים על שמן
 בורא פרי העץ, הם באופן שיערב את השמן באניגרון, מפני שאם כן,
 הוּוּ לֵיהּ אֲנִיגְרוֹן עֵינָךְ, וְשֶׁמֶן טָפֵל, וְתַנְן (להלן מד), **זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל**
שֶׁהוּא עֵינָךְ וְעִמּוֹ טָפֵל, מְבַרְךְ עַל הָעֵינָךְ וְפוֹטֵר אֶת הַטָּפֵל, וְאִם
כֵּן בְּאִיגְרוֹן הַמַּעוּרָב בְּשֶׁמֶן מְבַרְךְ רַק עַל הָאִיגְרוֹן וְפוֹטֵר אֶת
הַשֶּׁמֶן. וכיצד אפשר לומר ששמואל ורבי יוחנן דיברו באופן זה.
 מתרצת הגמרא: אכן מדובר בשותה על ידי אניגרון, אבל **הֵכָא בְּמֵאֵי**
עֵסְקִינָּה, בְּאֵדָם הַחוֹשֵׁשׁ [חש כאב] בְּגִרְוֹנָה, ורפואתו לתת בגרונו
 שמן ית, ולכן הוא מערב הרבה שמן באניגרון. ובאופן זה השמן הוא
 העיקר ומברך עליו, ועל כך אמרו שמואל ורבי יוחנן שברכתו בורא
 פרי העץ. והיכן מצינו שהחושש בגרונו שותה שמן המעורב
 באניגרון, דְּתִנְיָא, הַחוֹשֵׁשׁ בְּגִרְוֹנָה, **לֹא יַעֲרַעְנוּ בְּשֶׁמֶן תַּחֲלָה בְּשֶׁבֶת**
- לא יכניס בשבת שמן לתוך פיו על דעת לגררו ולהשהותו בפיו,
כיון שבאופן זה מוכח הדבר שכוונתו לרפואה, וחכמים גורו שלא
לעשות בשבת כל רפואה היכרת, גזירה שמא ישחוק סממנים לצורך
הרפואה, ויעבור על מלאכת טוחן. אבל אם כשהכניס מתחילה, לא
הכניס על דעת לערערו אלא על דעת לבלעו, רשאי להשהותו בפיו.
אֲכַל נִוְתַן שֶׁמֶן הַרְבֵּה לְתוֹךְ אֲנִיגְרוֹן וּבִלְעָ, שבאופן זה אין ניכר
שכוונתו לרפואה.
 מקשה הגמרא: אם דברי שמואל ורבי יוחנן שברכת השמן בורא פרי
 העץ, הם בשותה לרפואה ובמערב הרבה שמן באניגרון, פְּשִׁימָא,
 שהרי השמן עיקר, ומדוע הוצרכו שמואל ורבי יוחנן להשמיענו.
 מתרצת הגמרא: מַהוּ דְּתִנְיָא, כִּיּוֹן דְּלְרַפּוּאָה קָא מְבִינִין, לְכַךְ לֹא
לְבְרִיךְ עֲלֵיהּ כִּלְלֵי, שאין מברכים על רפואה, **קָא מְשַׁמַּע לָן** שמואל
 ורבי יוחנן, שְׁכִיּוֹן דְּאִית לֵיהּ תְּנָאָה מִינֵיהּ - שיש לאדם הנאת אכילה
 מהאניגרון מלבד הרפואה, **כְּעִי כְּרוּכֵי** - צריך לברך.
 הגמרא דנה אם ניתן לדמות קמח של חיטים, לשמן זית. אומרת
 הגמרא: **קְמַחָא דְּחֵיטֵי** - האוכל קמח חיטים כמו שהוא, **רַב יְהוּדָה**
אָמַר מברך **בְּזֵרָא פְּרִי הָאֲדָמָה**, כמו שמברכים על החיטים עצמם,
וְרַב נְחֶמְן אָמַר מברך **שֶׁהֶבֶל נְהִיָּה בְּדַבְּרוֹ**, ושכיון שנשתנה שוב אדם,
 דינו כפרי שנעשה ממנו. אָמַר לֵיהּ רַבָּא לְרַב נְחֶמְן, **לֹא תַפְלוּג עֲלֵיהּ**
דְּרַב יְהוּדָה - אין לך לחלוק על דברי רב יהודה, כיון דְּרַבֵּי יוֹהֲנָן
וְשְׁמוּאֵל, קִיּוּמֵי כְּנוּתֵיהּ - אומרים כדבריו, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
שְׁמוּאֵל, וְכֵן אָמַר רַבֵּי יִצְחָק אָמַר רַבֵּי יוֹהֲנָן, שֶׁמֶן זֵית מְבַרְכִין עֲלֵיו
בְּזֵרָא פְּרִי הָעֵץ, אֲלֵמָא - מוכח, שאף על גב דְּאֲשַׁתֵּי - שנשתנו
 היותם ונעשה מהם שמן, **בְּמִלְּתֵיהּ קָא** - עומד השמן בדין שהיה
 לזיתים קודם שנעשו שמן, **הֵכָא נְמִי** - אף כאן בקמח של חיטים יש
 לומר שאף על גב דְּאֲשַׁתֵּי - שנשתנו החיטים ונעשה מהם קמח,
בְּמִלְּתֵיהּ קָא - עומד הקמח בדין שהיה לחיטים קודם שנעשו קמח,
 ומברכים עליו בורא פרי האדמה. מקשה הגמרא: מִי דְּמִי - וכי דומה
 שמן זית לקמח של חיטים, הרי תָּרַם [שם], שמן זית לֵית לֵיהּ עֲלוּיָא
אֲחֵרִינָא - אין עוד מעלה שהוא יכול להגיע אליה, אלא מיד
 כשנעשה שמן הגיע לדרך שבה אוכלים אותו, וכיון שעיקר נטיעת
 הזיתים, היא בשביל השמן, לכן אף השמן נקרא פרי, אבל **הֵכָא**
[כאן], קמח של חיטים אֵית לֵיהּ עֲלוּיָא אֲחֵרִינָא בְּפִתָּה - יש עוד
 מעלה שהוא יכול להגיע אליה, שיעשו ממנו פת, וכיון שנשתנה, יצא
 מכלל הפרי.
 מקשה הגמרא: **וְכִי אֵית לֵיהּ עֲלוּיָא אֲחֵרִינָא** - וכי כל דבר שיש עוד
 מעלה שהוא יכול להגיע אליה, **לֹא מְבַרְכִינָּה עֲלֵיהּ בְּזֵרָא פְּרִי**
הָאֲדָמָה, אֲלֵא שֶׁהֶבֶל [ומה שאמרו רבי יוחנן ושמואל, ששמן זית אף
 שנשתנה היותים ונעשה מהם שמן, לא נשתנתה ברכתם, שאין זה רק
 בשמן זית שאין לו מעלה נוספת שיכול להגיע אליה, ולא בקמח של
 חיטים], וְהָאָמַר - והלא אמר רבי זירא **אָמַר רַב מִתְנָא אָמַר**
שְׁמוּאֵל, אֲנִקְרָא תִיָּא - על דלעת שאינה מבושלת, וְעַל קְמַחָא
דְּשְׁעָרֵי - קמח של שעורים, מְבַרְכִינָּה עֲלֵיהּוּ שֶׁהֶבֶל נְהִיָּה בְּדַבְּרוֹ.
 ומדייקת הגמרא ממה ששמואל אמר שעל קמח של שעורים מברכים
 שהכל, ולא אמר שעל קמח של חיטים מברכים שהכל, **מֵאֵי לָאו** -

1 רב נחמן בר יצחק, צלה, נטעי אינשי אדעתא דשותא - כוונת
 2 הנוטעים אותו היא לאכול גם את העלים והתמרות, כיון שאינו
 3 ממעטים בכך את האילן, אבל דקלא, לא נטעי אינשי אדעתא
 4 דקורא - אין כוונת הנוטעים אותו לאכול את הקורא, שהאובל את
 5 הקורא, ממעט את ענפי האילן. אומרת הגמרא: ואת על גב דקלסיה
 6 - ששיבחו שמואל לרב יהודה, הלכתא פותיה דשמואל - ההלכה
 7 היא כשמואל, שעל קורא מברכים שהכל, מהטעם שנתבאר שכל
 8 שלא נוטעים את האילן כדי לאכול כך, אינו נקרא פרי, ואין מברכים
 9 עליו אלא שהכל.

10 ערלה היא מהמצוות התלויות בארץ, והיינו שהיא מהמצוות שאינם
 11 מוטלות על האדם, אלא מוטלות על הקרקע או גידוליה. וכל מצוות
 12 התלויות בארץ דרשו חכמים (קידושין לו.) שאינן נוהגות אלא בארץ
 13 ישראל. אך ערלה אסורה מדרבנן אף בחוץ לארץ. ואף בארץ
 14 ישראל, אין אסור משום ערלה, אלא הפרי בלבד, אבל שאר דברים
 15 הגדלים באילן, שאינם נחשבים פרי, אינם אסורים בערלה. וערלה
 16 אינה נוהגת אלא באילנות, אבל בירק אין איסור ערלה.

17 אגב שביארה הגמרא מה מברכים על פירות הצלף, מבארת הגמרא
 18 את דין פירות הצלף לגבי ערלה: אמר רב יהודה אמר רב, צלף של
 19 ערלה, בחוזה לארץ שאינו אסור אלא מדרבנן, וזרק את
 20 האבינות, שהוא הפרי עצמו, ואוכל את הקפריסין, שהיא הקליפה
 21 המקפת את הפרי. תמחה הגמרא: למימא - האם ניתן לומר שסובר
 22 רב האבינות נחשבים פרי, וקפריסין לאו פרי - אינם נחשבים
 23 פירות, ומשום כך אינם אסורים בערלה, ורמינהו - והרי יש להקשות
 24 על כך, מהברייתא שהביאה הגמרא לעיל, שאמרה, שעל מיני נצה
 25 (-צלף), על העלים ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה, שאינם
 26 נחשבים כפירות ואלא כירק, ועל האבינות ועל הקפריסין אומר
 27 בורא פרי העץ, וממה שמברך על הקפריסין בורא פרי העץ, מוכח
 28 שפירות הם, ומדוע אמר רב שאינם אסורים בערלה.

29 מתרצת הגמרא: הוא (-רב) דאמר רבבי עקיבא, שסובר שאין
 30 הקפריסין נחשבים פירות. ותנן (מעשרות פ"ד מ"ג), רבי אליעזר אומר,
 31 צלף מתעשר ו-צריך לעשר מהגדל בצלף, תמרות ו-אבינות
 32 וקפריסין, רבי עקיבא אומר, אין מתעשר מהגדל בצלף, אלא
 33 אבינות בלבד, מפני שהוא פרי, אבל הקפריסין, אינם נחשבים
 34 פירות. שואלת הגמרא: מאחר וטעמו של רב הוא משום שסובר כרבי
 35 עקיבא, ונימא - ויאמר רב שהלכה כרבי עקיבא, ומדוע הוצרך
 36 לומר את הדין בצלף של ערלה. מתרצת הגמרא: אי אמר רב הלכה
 37 כרבי עקיבא, הוה אמינא - הייתי יכול לומר, שאפילו בארץ גם כן
 38 סובר רב שהקפריסין אינם נחשבים פירות לגבי ערלה, קא משמע לן
 39 - השמיענו רב, שאין הדבר כן, אלא רק בחוץ לארץ מותר לאכול
 40 קפריסין של ערלה, משום שכל המיקל בארץ בדיני ערלה, הלכה
 41 כמותו בחוזה לארץ, משום שערלה בחוץ לארץ אינה אסורה אלא
 42 מדרבנן, ויש לילך אחר המיקל, אבל בארץ לא - אין הלכה כרבי
 43 עקיבא, ויש איסור ערלה בקפריסין. שואלת הגמרא: ונימא - ויאמר

44 רב שהלכה כרבי עקיבא בחוזה לארץ, מהטעם דכל המיקל בארץ
 45 הלכה כמותו בחוזה לארץ. מתרצת הגמרא: אי אמר הכי, הוה
 46 אמינא - הייתי יכול לומר, דהני מילי - שדברים אלו לא נאמרו אלא
 47 לגבי מעשר של פירות האילן, שבה דיבר רבי עקיבא, דבארץ גופא
 48 - שאף בארץ עצמה אינם חייבים במעשר אלא מדרבנן,
 49 שמדאורייתא אין חייבים במעשר רק דגן תירוש ויצהר, אבל גבי
 50 ערלה, דבארץ אסור מדאורייתא, אימא - שמה נאמר שבוחזה
 51 לארץ נמי - גם כן נגזר, שאף הקפריסין יחשבו לפירות, קא משמע
 52 לן - השמיענו רב, שאין הדבר כן, אלא אף לגבי ערלה הלכה כרבי
 53 עקיבא בחוץ לארץ.

54 רבינא אשכחיה ו-מצאון למר בר רב אשי, שהיה לו פירות מצלף
 55 של ערלה בחוץ לארץ, וראה דקא זריק - שהיה משליך
 56 האבינות, וקאכיל קפריסין. אמר ליה רבינא למר בר רב אשי, מאי
 57 דעתך - מהי סתרתך להיתר את הקפריסין באכילה, משום שנהוג
 58 אתה בחוץ לארץ רבבי עקיבא המיקל, וסובר שאין הקפריסין
 59 פירות, ולעביד מר - אם כן יש לך להנחה בבית שמאי, דמיקלי טפי
 60 - שהם מקילים יותר וסוברים שאף האבינות אינם ודאי פירות.

61 הגמרא מביאה את הברייתא שבה אמרו בית שמאי שכל פירות
 62 הצלף אינם ודאי פירות: (תנן) [דתניא], אילן צלף, בית שמאי
 63 אומרים, הרי הוא כלאים בכרם, משום שהוא נחשב ירק, ובית הלל
 64 אומרים, אין הצלף כלאים בכרם, שאילן הוא ולא ירק. אלו ואלו
 65 - בין בית הלל ובין בית שמאי מודים, שהצלף תיב בערלה, שלענן
 66 ערלה ודאי דינו כאילן. מקדימה הגמרא לבאר את הברייתא ומקשה:
 67 הא גופא קשיא - ברייתא זו מצד עצמה קשה היא, אמרת שצלף
 68 בית שמאי אומרים שהוא כלאים בכרם, אלמא - מוכח שסוברים
 69 בית שמאי שצלף מין ירק הוא, וחדר תני - ושוב אמרה הברייתא,
 70 שאלו ואלו מודים שצלף תיב בערלה, אלמא - מוכח שצלף מין
 71 אילן הוא, והרי זה סתירה למה שאמרו מקודם שהוא מין ירק.

72 מתרצת הגמרא: הא לא קשיא, משום שבית שמאי ספוקי מספקא
 73 להו - מסופקים הם בדבר זה, ועבדי הקא לחומרא והקא לחומרא
 74 - והלכו בכל דבר להחמיר, שלגבי כלאים אמרו שנחשב כירק,
 75 לאסור לזרוע אותו בכרם, ולגבי ערלה אמרו שנחשב כאילן שיהיה
 76 אסור משום ערלה. חוזרת עכשיו הגמרא לבאר את קושיית רבינא
 77 על מר בר רב אשי, ואומרת: מכל מקום לבית שמאי, הוה ליה -
 78 הרי ידוע הוא ספק ערלה, ותנן (ערלה פ"ג מ"ט), ספק ערלה, כגון
 79 שאין ידוע אם כבר עברו על אילן זה שלש שנים או לא, או שליטט
 80 עובד כוכבים פירות, מפרס שיש בו אילנות של ערלה, ואין ידוע אם
 81 ליקט פירות ערלה או לא, בארץ ושראל אסור, שהוא ספק איסור
 82 דאורייתא, וקסורינא ו-אדם צובא שכבש דוד והוסיפה על ארץ
 83 ישראל מותר, ובהחזה לארץ, אף אם הוא לוקח פירות ממי שהוא
 84 חשוד על איסור ערלה, ויודע שיש לו בשדהו אילנות שהם ערלה,
 85 ואילנות שאינם ערלה, ויתכן שיביא לו פירות ערלה, וירד לשדהו

59 אַסְרִי, הוֹאִיל וְנִעְשׂוּ שׁוֹמֵר לְפִירֵי. ומבררת הגמרא: וְשׁוֹמֵר לְפִירֵי
60 אֵימַת הוּי – ומתי היו ד'מתחלי' שומר לתמרים, כְּבוֹפְרָא – רק
61 כשהיו התמרים קטנים קודם בישולם, וְקָא קְרִי לִיה שׁוֹמֵר לְפִירֵי –
62 וקרא לו רב נחמן שומר לפרי, ליאסר בערלה, הרי שאף אם אין
63 השומר נמצא על הפרי בשעת גמר בישולו אסור בערלה.
64 מתרצת הגמרא: רב נחמן כָּבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסִי, שסובר שפרי אף
65 קודם שנגמר בישולו, נקרא פרי, וְהִתְנֵן – ששנינו במשנה (ערלה פ"א מ"ז),
66 רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כְּמִדְרַגְתָּא – [ענבים קודם נתבשלו, מיד אחר שנפל
67 הפרח וכל רגירי נראה בפני עצמו] של ערלה, אָסוּר, מִפְּנֵי שְׁהוּא
68 פְּרִי, וְלִדְעַת רַבִּי יוֹסִי גַם תמרים בעודם קטנים נקראים פרי, ולכן אמר
69 רב נחמן שה'מתחלי' נקרא שומר, כיון שהוא שומר על התמרים
70 בשעה שהם נקראים פירות. ופְּלִיגֵי רַבְּנָן עֲלֵיהּ – וחכמים חולקים על
71 רבי יוסי בדין זה, וסוברים שרק בשעת גמר בישולו נקרא פרי, ולכן
72 כל שאין השומר עליו בשעת גמר בישולו אינו נחשב שומר, והלכה
73 כחכמים שהם רבים, ולכן אין הקפריסין נחשבים שומר, כיון שאינם
74 נמצאים על הפרי בשעת גמר בישולו.
75 מִתְקַוָּה לָהּ רַב שִׁימֵי מִנְהַרְדְּעָא, וּבְשָׂאָר אֵילָנֵי מִי פְּלִיגֵי רַבְּנָן עֲלֵיהּ
76 – וכי בשאר האילנות שאינם גפן חולקים חכמים על רבי יוסי, שניתן
77 לומר שרק רבי יוסי סובר שהפירות בעודם קטנים נקראים פירות,
78 וְהִתְנֵן – והרי שנינו במשנה (שביעית פ"ד מ"ב), לענין האיסור לקצוץ אילן
79 של פירות שביעית, משום שאסור להפסיד פירות שביעית, מֵאֵימַתִּי
80 אִין קוֹצְצִין אֶת הָאֵילָנוֹת בְּשִׁבְעִית, כלומר, כמה יהיו הפירות
81 גדולים שיהיה אסור לקצוץ את האילן, בֵּית שְׁמַאי אָמְרִים, כָּל
82 הָאֵילָנוֹת מְשִׁיזִיאָו – משעה שיתחילו הפירות לצאת. וְבֵית הַלֵּל
83 אָמְרִים, הֶרְוֹכִין אִסוּר לְקוֹצֵץ, מְשִׁיזְרָשְׁרוּ – משעה שהחרובים
84 יתחילו להכביד ויהיו נראים כתלויים בשרשרות, וְהַנְּפִים מְשִׁיזְרָעוּ
85 – משעה שיגדלו קצת ויהיו נקראים 'גירוע'. וְהֵיזְתִּים מְשִׁיזִיאָו –
86 משעה שתגדל הקליפה שגדלה סביב הזית כשהוא קטן, שפחות
87 משיעור זה אינם נחשבים פירות, ואין איסור להפסידם, וְשָׂאָר כָּל
88 הָאֵילָנוֹת מְשִׁיזִיאָו – משעה שיתחילו הפירות לצאת. וְאָמַר רַב
89 אִסִּי, הוּא בּוֹסֵר הוּא גְרוּעָ – בוסר שאמרו בכל מקום, וגירוע שאמרו
90 כאן, שיעור אחד הם, והוא פּוֹל הַלְבָן, ומבררת הגמרא את דברי רב
91 אסי, ותמהה: פּוֹל הַלְבָן כְּלָקָא דְעָמִיד – וכי עולה בדעתך שבוסר
92 וגירוע שאמרו, הוא פול הלבן, הרי בענבים אנו עוסקים ולא בפול.
93 מבאר הגמרא: אֵלָא אֵימָא – כך תפרש את המימרא, שבוסר,
94 שיעורו הוא כשהיו הענבים גדולים כפּוֹל הַלְבָן, ומסיימת הגמרא
95 את קושיית רב שימי מנהרדעא: מֵאֵן שְׁמַעַת לִיה דְאָמַר – מיהו
96 התנא שסובר שבּוֹסֵר אִין – נחשב פרי, וְכִמְדַרְדָּא לָא נחשב פרי, רַבְּנָן,
97 שהרי רבי יוסי סובר שאף סומד נחשב פרי, ואם כן ודאי משנה זו
98 שאמרה שבענבים רק בוסר נחשב פרי, ומשמע שסומד אינו פרי,
99 ודאי רבנן היא, וְקָתְנֵי – ומבאר במשנה, ששָׂאָר כָּל הָאֵילָנוֹת
100 מְשִׁיזִיאָו – משעה שמתחיל הפרי לצאת, הוא נחשב פרי, ואם כן
101 הקפריסין צריכים להיות אסורים משום שומר, כיון שהאבינות
102 מתחילת יציאתם נקראים פרי, כשאר כל האילנות.
103 אֵלָא אָמַר רַבָּא, הטעם שאין הקפריסין נקראים שומר, הוא משום
104 דְהִיבָא אָמְרִינָן דְהוּי שׁוֹמֵר לְפִרֵי – שהיכן אמרו שהשומר על הפרי
105 אסור בערלה, כיון שהוא טפל לפרי, הִיבָא דְכִי שְׁקָלָת לִיה לְשׁוֹמֵר
106 מְיִית פִּירָא – רק במקום שאם ינטל השומר, לא יתקיים הפרי, אבל
107 הִבָּא – כאן בקפריסין, כִּי שְׁקָלָת לִיה – אף אם ינטלו הקפריסין, לא
108 מְיִית פִּירָא – ממשיך הפרי להתקיים, ולכן אינו נחשב 'שומר' ואינו
109 נאסר משום ערלה, ואינו דומה לנץ של רימון, שאם ינטל לא יתקיים
110 הרימון, ולכן הוא נחשב 'שומר' ונאסר משום ערלה. והביאה הגמרא
111 סמך לדברי רבא: הוּא עוֹבְדָא – היה מנעשה, וְשְׁקָלָת לִנְץ דְרַמְיוֹנָא
112 – שנטלו את הנץ מדרימון, וְיָבֵשׁ רַמְיוֹנָא, וְשְׁקָלָת לְפִרְהָא דְבִיטְיָתָא
113 – ונטלו את הקפרס מהאבינות, וְאֵימָתִים בִּיטְיָתָא – והתקיימה
114 האבינות.
115 (וְהַלְבָתָא, כְּמַד כִּי רַב אֲשִׁי, דְרִיק אֶת הָאֲבִינוֹת וְאָכִיל אֶת
116 הַקְּפִרְסִין, וּמְדַלְגֵי עֲרֵלָה לָאו פִּירָא נִיְהוּ, לְגַבִּי בְּרִכּוֹת נְמִי לָאו

1 וְלִזְקָת מַמְנו פִּירוֹת, וּבְלָבַד שְׁלֵא יִרְאָנוּ הַחֲבֵר לִזְקָת, מפירות ערלה.
2 ואמר רבינא למר בר רב אשי, שכיון שלבית שמאי האבינות הם ספק
3 ירק, נמצא שהם רק ספק ערלה ולא ודאי, ומאחר שהלכה בחוץ
4 לארץ כדברי המיקל, יכולת לנהוג כבית שמאי, ולאכול אף את
5 האבינות, ולמה זרקת אותם.
6 השיב לו מר בר רב אשי: רַבִּי עֲקִיבָא בְּמָקוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר עֲבָרִין
7 בְּנִתְיָה – יש לנהוג כמותו בחוץ לארץ, וְבֵית שְׁמַאי בְּמָקוֹם בֵּית הַלֵּל
8 אֵינָה מְשִׁנָּה, כלומר שהרי הם כמי שאינם, ואין לעשות כמותם אף
9 בחוץ לארץ, כיון שאין זה נחשב כספק כלל.
10 הגמרא דנה, שיהיו הקפריסין אסורים בערלה, אף אם אינם פרי.
11 מקשה הגמרא: אִיךָ אָמַר מַר בַּר רַב רַב אֲשִׁי, שאין איסור ערלה
12 בקפריסין, וְתִיפּוּק לִיה – הלא גם בלא שיחשבו פירות אסורים הם
13 בערלה הַנְּעִשָׂה הַקֶּפֶרס שׁוֹמֵר לְפִירֵי, שהוא מגן על הפרי שיתקיים
14 יותר, וְהִתְנָה אָמַר – והתורה אמרה (ויקרא יט כג) 'וְעֲרַלְתֶּם עֲרַלְתוּ
15 אֶת פְּרִי', וְהִנֵּיב 'אֶת' באה לרבות לאיסור גם את הַטָּפֶל לְפִירֵי,
16 וּמֵאִי נִיְהוּ – ומיהו הטפל לפרי, כל שהוא שׁוֹמֵר לְפִירֵי, ואם כן יש
17 לאסור את הקפריסין אפילו לרבי עקיבא. מתרצת הגמרא: אָמַר
18 רַבָּא, הִיבָא אָמְרִינָן הַנְּעִשָׂה שׁוֹמֵר לְפִירֵי – היכן אמרו שהשומר על
19 הפרי אסור בערלה כיון שהוא טפל לפרי, הִיבָא דְאֵיתִיהּ בֵּין בְּתִלוּשׁ
20 בֵּין בְּמַחוּבָּר – רק במקום שהשומר מחובר לפרי בין כשהפרי עדיין
21 מחובר באילן ובין לאחר שנתלש, אבל הִבָּא – כאן, הקפרס שהוא
22 שומר לפרי, בְּמַחוּבָּר אֵיתִיהּ בְּתִלוּשׁ לִיתִיהּ – אינו מחובר לפרי,
23 אלא כשהפרי מחובר באילן, ולכן אינו נחשב 'טפל לפרי' ואינו נאסר
24 משום ערלה.
25 פרי שנטמא, כל דבר המחובר לפרי, שהוא שומר לפרי, דהיינו
26 שהפרי מתקיים יותר מחמתו, נטמא יחד עם הפרי. וכן דבר שהוא יד
27 לפרי, דהיינו שאפשר לאחוז בו וליטול את הפרי, נטמא עם הפרי.
28 אלא שהשומר אף מצטרף להשלים את הפרי לשיעור של כביצה כדי
29 לטמא אחרים, אבל היד אינו מצטרף לכביצה.
30 אביי מקשה על רבא ממשנה: אֵיתִיבִיהּ – הקשה אביי לרבא, שנינו
31 במשנה (עוקצין פ"ב מ"א), פִּיטְמָא שֵׁל רַמְיוֹן – הפרח שבראש הרימון,
32 שעשוי בצורת פי הוד, מְצַמְרָפֶת עם הרימון לשיעור של כביצה,
33 משום שהפרח הוא שומר לפרי, שכשתינטל הפיטמא ירקב הרימון
34 מהר יותר, וְהִנְיָן – וקליפה הגדלה סביב הרימון, ונופלת לפני שהוא
35 מבשיל] שֵׁל, אף שגם הוא שומר לפרי, אִין מְצַמְרָפֶת לכביצה, שאין
36 מצטרף לכביצה אלא שומר אחד, ולא שומר שנמצא על שומר.
37 ומבאר אביי, מְדַקְדָּמַר – ממה שאמרה המשנה, שְׁהִנְיָן שֵׁל אִין
38 מְצַמְרָפֶת לכביצה, אֵימָא – מוכח, דְלָאוּ אִוְבָל הוּא – שאין הנץ נחשב
39 אוכל, שהרי אם היה הנץ עצמו אוכל, היה מצטרף לכביצה כשאר
40 אוכלים שמצטרפים, וְהִנְיָן – ושנינו במשנה לְגַבִּי עֲרֵלָה (ערלה פ"א מ"ח),
41 קְלִיפֵי רַמְיוֹן וְהִנְיָן שֵׁל, וכן קְלִיפֵי אֲגוּזִים, וְהִנְיָנֵינִי של שאר
42 הפירות, הִיבִין בְּעֲרֵלָה – שאף הם אסורים עד שיעברו שלש שנים
43 משניטע האילן, וכיון שהנץ אינו אוכל, ודאי מה שהוא אסור בערלה
44 הוא משום שהוא שומר לרימון, ואף שהנץ אינו שומר על הרימון
45 אחר שנתלש, שהרי הוא מתייבש ונופל מעל הקליפה, אף על פי כן
46 הוא אסור בערלה, ומוכח שאף דבר שאינו שומר אלא כשהפרי
47 מחובר באילן, אסור בערלה. וחוזרת הקושיא, שאף אם אין הקפריסין
48 פירות, יהיו אסורים בערלה מחמת שהם שומר לפרי.
49 מתרץ רבא באופן אחר: אֵלָא אָמַר רַבָּא, הִיבָא אָמְרִינָן הַנְּעִשָׂה לָהּ
50 שׁוֹמֵר לְפִירֵי – מתי אמרו שהוא נחשב שומר לענין ערלה, הִיבָא
51 דְאֵיתִיהּ בְּשַׁעַת גְּמַר פִּירָא – רק במקום שהשומר מחובר לפרי בזמן
52 גמר בישולו, אבל הִיבָא קְפֶרס לִיתִיהּ בְּשַׁעַת גְּמַר פִּירָא – קפרס זה
53 אינו מחובר לפרי בשעת גמר בישולו, שכשמיניעה האבינות סמוך
54 לגמר בישולה נופל ממנה הקפרס.
55 מקשה הגמרא על דברי רבא: אֵינִי – האם כך הוא הדין, שאין נחשב
56 שומר לענין ערלה, רק כשהוא מחובר לפרי בשעת גמר בישולו,
57 וְהָאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּא כִּי אָבִיהּ, הִנֵּי מִתְחִיל – קליפה הגדלה
58 על התמרים כשהם קטנים, כמו קפרס שגדל על האבינות] וְעֲרֵלָה,

טעם לפגם שאינו אוסר, ומכרכין עליה בורא פרי האדמה כיון
 שהזוגביל הוא עיקר המרקחת, ומברכים עליה את הברכה הראויה
 לזוגביל. וממה שאמר רבא שאין בזוגביל איסור משום בישולי
 נכרים, מוכח שסבר שזוגביל נאכל כמו שהוא חי, ואם כן איך אמר
 רבא שזוגביל אין הדרך לאוכלו. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא
 ברטיבתא הא ביבשתא – מה שאמר רבא שזוגביל נאכל חי, היינו
 ברטיבתא, בעוד שהזוגביל לח, ומה שאמר רבא שזוגביל אין הדרך
 לאוכלו, הוא ביבשתא, לאחר שהתייבש הזוגביל.
 הגמרא דנה מה מברכים על תבשיל שמעורב בו מין דגן: חביין קדרה
 – מאכל סמיך של קמח שמן ודבש המבושלים יחד בקדירה, וכן
 דייסא – תבשיל של חיטים הכתושות במכתשת, רב יהודה אמר,
 מברכים עליהם שהכל נהיה בדבריו, ורב פהנא אמר, מברכים
 עליהם בורא מיני מזונות. ומבאר הגמרא: בדייקא גרידא –
 תבשיל שאין בו אלא חיטים כתושות, כולו עולם לא פליגי
 דמברך בורא מיני מזונות, בי פליגי – ולא נחלקו רק בדייקא
 העשויה פנין חביין קדרה, שנתבשלו חיטים כתושות יחד עם דבש,
 שמברכים על התבשיל את הברכה שמברכים על הדבר שהוא עיקר
 התבשיל. רב יהודה אמר שמברך שהכל, משום שקבר, ויבשא
 עיקר – שהדבש הנתון בתבשיל הוא העיקר, ועל הדבש מברכים
 שהכל, ורב פהנא אמר שמברך בורא מיני מזונות, משום שקבר
 סמיך עיקר – שהסולת שבתבשיל הוא עיקר התבשיל. אמר רב
 יוסף, בותיה דרב פהנא מסתברא – מסתבר שהדין הוא כרב כהנא
 שמברך בורא מיני מזונות, כיון דרב ושמואל דאמרי תרוניהו – אמרו
 שניהם, שכל מאכל שיש בו דגן מחמשת המינין, מכרכין עליו
 בורא מיני מזונות, ואף חביין קדרה ודייסא שיש בהם קמח או
 חיטים, צריך לברך בורא מיני מזונות.
 הגמרא מבארת את החידוש שבדברי רב ושמואל: גופא – נבאר את
 דבריהם, רב ושמואל דאמרי תרוניהו, כל שיש בו דגן מחמשת
 המינין, מכרכין עליו בורא מיני מזונות. ואיתמר נמי – ועוד שנינו,
 רב ושמואל דאמרי תרוניהו, כל שהוא מחמשת המינין, מכרכין
 עליו בורא מיני מזונות. וקשה, שכיון שאמרו שכל שמעורב בו מין
 דגן ברכתו מזונות, מדוע הוצרכו לומר שכל שהוא עצמו מין דגן
 ברכתו מזונות. ועל כך מבארת הגמרא: וצריכא – והוצרכו רב
 ושמואל להשמיענו שני דינים אלו, דאי אשמעינן – שאם היו
 אומרים רק את הדין שכל שהוא ממין דגן ברכתו מזונות, הוה
 אמינא – הייתי יכול לומר שרק משום דאיתיה פניניה – שהם
 עומדים בפני עצמם, ואינם מעורבים עם דברים אחרים, לכן מברכים
 עליהם בורא מיני מזונות, אבל על ידי תערובות – מיני דגן
 המעורבים עם שאר דברים, לא – אין מברכים עליהם מזונות,

פירא נינהו, ולא מכרכינן עליה בורא פרי העץ אלא בורא פרי
 האדמה).
 פלפי הוא פרי הגדל על אילן נמוך, וקודם שהתייבש אפשר לאוכלו,
 אך לאחר שהתייבש אין גגילים לאוכלו, כיון שהוא חריף, וטוחנים
 אותו לתבלין.
 פלפלי, רב ששת אמר, מברכים עליהם ברכת שהכל, ורבא אמר
 לא כלום – אין מברכים עליהם כלל, כיון שאינו אוכל בדרך אכילתו,
 ואנדא רבא למעמיה – ודבר זה שאמר רבא, לשיטתו אמרו, דאמר
 רבא, כס – ו-כסס, כל האוכל דבר שלא כדרך אכילתו נקרא כוססו
 פלפלי ביומי דכפורי – ביום הכיפורים, פטור מכרת, וכן כס
 ונגבילא – זוגביל, והוא דומה לחתיכות עצים העשוי לתבלין. ביומא
 דכפורי, פטור, כיון שאין זה דרך אכילתו, ומשום כך אף אין מברכים
 עליהם. מיתבי – הקשו בני הישיבה על דברי רב ששת ורבא, שנינו
 בברייתא, הוה רבי מאיר אומר, נאמר בערלה (ויקרא טו כ) וְכִי תֵבֹאוּ
 אֶל הָאָרֶץ וַיִּשְׁעֶתֶם כָּל עֵץ מֵאֲכָל וְעֵרְלֹתֶם עֵרְלֹתָא פְרִיז' שלש
 שנים יהיה לכם ערלים לא יאכלו, ויש לדייק, ממשמע שנאמר
 וְעֵרְלֹתֶם עֵרְלֹתָא פְרִיז' וגו' לא יאכלו איני יודע שהעץ שנאמר
 בפסוק עץ מאכל הוא, שהרי הוזכר הכתוב שלא יאכל, וודאי עץ
 מאכל הוא, ולמה הוצרכה התורה לכתוב בפירוש 'עץ מאכל', אלא,
 מה תלמוד לומר – מה מלמדנו הכתוב באומרנו 'עץ מאכל', להביא
 – לרבות עץ שהוא עצמו מאכל, שפטים עץ ופריו שנה – שאף בעץ
 יש מטעם הפרי, ואיזהו, זה הפלפלין, ללמד שהפלפלין מין אילן
 הם, ותייבין בערלה. וללמד שאין ארץ ישראל חסרה כלום,
 שאפילו פלפלין גדלים בה, וכמו שנאמר על ארץ ישראל (דברים ח ט),
 'ארץ אשר לא כמסבנות האכל בה לחם לא תחסר כל בה'. והרי
 כל שנחשב פרי לענין ערלה, נחשב פרי אף לענין ברכה, ומדוע אין
 מברכים על הפלפלין בורא פרי העץ. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא
 ברטיבתא הא ביבשתא – הברייתא שאמרה שפלפלין חייבים
 בערלה, היינו בנחשבתא, בעוד שהפלפלים לחים, שאו הדרך
 לאוכלם, ומה שנחלקו רבא ורב ששת, היינו ביבשתא, לאחר
 שתייבשו הפלפלים.
 הגמרא מבארת את דברי רבא בזוגביל: אמרי ליה רבנן למרימר –
 שאלו בני הישיבה את מרימר, איך אמר רבא שכל ונגבילא ביומא
 דכפורי, פטור, משום שאין הדרך לאוכלו, והא – והרי אמר רבא,
 האי המלתא – מרקחת של זוגביל דאתא מבי הנדוא – הבאה
 מארץ כוש, שריא – מותרת, ואין לחוש בה לאיסור, לא משום בישול
 נכרי, כיון שהזוגביל הוא דבר שנאכל כמו שהוא חי, ולא משום שמא
 נתבשל בכלים שנתבשלו בהם דברים אסורים, כיון שהטעם שנוסף
 במרקחת מהדברים האסורים, הוא מגרע את טעם המרקחת, והוא